

HANDLINGSPLAN FOR TILGJENGELIGHET

Brønnøy Kommune

Utarbeidet av lokal prosjektgruppe i prosjekt *Planlegging for alle* i Nordland
Framsyntkommunen. November 2000

Brønnøy
kommune

Nordland
fylkeskommune

MILJØVERNDEPARTEMENTET

HANDLINGSPLAN FOR FUNKSJONSHEMMEDE I BRØNNØY KOMMUNE

DEL 1; INNLEDNING – BAKGRUNN FOR PLANEN

Tilgjengelighet for alle

Tilgjengelighet er et nøkkelord i planleggingen av det fysiske miljø. Små og store hindringer påvirker livskvalitet og livsutfoldelse for den enkelte. Tilgjengelighet handler i stor grad om grunnleggende menneskelige rettigheter og demokratiske verdier, - om å kunne delta i samfunnslivet og å mestre et selvstendig liv. Tilgjengelighet kan derfor aldri reduseres til bare å bli et spørsmål om tekniske løsninger og økonomi. Fysisk tilgjengelighet er sjelden noe som gjør seg selv. Tilgjengelighet må skapes som et resultat av bevisste og planlagte handlinger, - og med utgangspunkt i kunnskaper om både behov og løsningsalternativer. Til tross for mye viten og lovgivning om hvordan tilgjengelighet kan skapes for å imøtekomme behov hos ulike befolkningsgrupper, gjøres det fortsatt mange feil i den fysiske planlegging, - og i utførelsen av bygninger og anlegg. Gamle synder gjentas igjen og igjen mot bedre viten og i strid med lover og forskrifter, - hvorfor?

Samfunnsplanlegging og brukervedvirkning

For blant annet å få et mer utfyllende svar på dette spørsmålet er det iverksatt en rekke utrednings-og utviklingsprosjekt . Forsøkene skjer innenfor rammen av den gjeldende nasjonale handlingsplan for funksjonshemmede og i regi av Miljøverndepartementet, - under programnavnet "Planlegging for alle". Målsettingen er å sørge for at hensynet til mennesker med funksjonsvansker kommer inn som en premiss i all kommunal og fylkeskommunal planlegging, - og sikre at dette også konkretiseres i handlingsplaner og praktiske tiltak. Brønnøy kommune har som en av seks Nordlandskommuner meldt sin interesse for å utvikle og prøve ut tiltak som over tid kan føre til at kommunen vil framstå som mer tilgjengelig, - for egne innbyggere og besøkende.

Hvem er alle?

Rundt tyve prosent av den norske befolkning har en eller annen form for varig funksjonshemming. Rundt sytti prosent av befolkningen vil oppleve å være funksjonshemmet i perioder av sitt livsløp. Andelen eldre utgjør i mange kommuner femten til tyve prosent av totalbefolkningen. Andelen eldre eldre (+80 år) vil i kommende 10-årsperiode øke sterkt i mange kommuner, - og andelen eldre med betydelige funksjonsvansker vil dermed også øke kraftig. Barn er en tredje stor gruppe som det må tas spesielle hensyn til i planleggingen av det fysiske miljø. Å skape god tilgjengelighet i bygninger og utemiljø dreier seg altså ikke i første rekke om å spesialtilpasse for de få, men mer om å finne løsninger som passer de fleste,

- det vil si å bruke prinsippet om *universell utforming*. Investeringer i god tilgjengelighet vil i de fleste tilfeller også kunne forsvares utfra rene lønnsomhets- og effektivitetsvurderinger, - forutsatt at det gjøres riktig med en gang.

Universell utforming

Å skape god tilgjengelighet til eksisterende bygninger, anlegg og kommunikasjonsmidler innebærer i mange tilfeller betydelige investeringer. Dette skyldes selvsagt at man tidligere i liten grad har hatt øye for at mange mennesker ikke passer til det tradisjonelle planleggings-ideal, - ”sprek mann på 180 cm”. For å komme fram til løsninger som kan brukes av så mange som mulig er det nødvendig å ta utgangspunkt i mangfoldet i befolkningen og integrere ulike krav og hensyn i planprosessen. Denne strategien eller planleggingsideologien kalles *universell utforming*. Universell utforming handler om å lage produkter og skape omgivelser slik at de kan brukes av alle, - i så stor utstrekning som mulig og uten at det må lages spesielle tilpasninger. Mange planleggere og beslutningstakere reflekterer i liten grad over at de fleste av oss på et eller annet tidspunkt i livet blir å oppleve en funksjonshemming og at det til enhver tid er store befolkningsgrupper som blir utestengt fra deltakelse dersom bestemte hensyn ikke er ivaretatt. Universell utforming er derfor ikke bare en planleggingsmetode men kanskje like mye en måte å tenke på. En av årsakene til at vi fortsatt ser at det gjøres mange ”feil” i planlegging og utførelse av bygde omgivelser har ganske sikkert sammenheng med at holdningene enda i stor grad er preget av at tilgjengelighet er en kostbar fornøyelse beregnet på marginale samfunnsgrupper. Kunnskapsspredning, bevisstgjøring og kompetanseoppbygging vil derfor være viktige virkemidler for å oppnå mer grunnleggende endringer i den videre samfunnsbygging.

Lovverk og nasjonale mål

Plan -og bygningsloven (PBL) har som formål å sikre at arealbruk og bebyggelse blir til størst mulig gagn for den enkelte og samfunnet. Loven angir at berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å delta aktivt i planprosesser, - og at planmyndighetene skal drive en aktiv opplysningsvirksomhet. I forskrift til loven stilles det mer detaljerte funksjons-krav til utforming av boliger, bygninger og uteområder. Også annet lovverk gir klare føringer vedrørende tilgjengelighet og brukermedvirkning.

St.meld. nr.29 (1996-97) ”Regional planlegging og arealpolitikk” markerer at hensynet til funksjonshemmede skal tillegges vesentlig større vekt i arealpolitikken i framtiden.

St.meld. nr. 8 (1998-99) ”Handlingsplan for funksjonshemmede 1998-2001” varsler en langt mer forpliktende og tiltaksrettet politikk for å gjøre samfunnet mer tilgjengelig.

Rundskriv T-5/99 ”Tilgjengelighet for alle”, - utgitt i januar i år i samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Sosial- og helsedepartementet innskjerper blant annet kommunenes ansvar for å synliggjøre og styrke funksjonshemmedes interesser i planleggingen.

Det er bebudet en ytterligere innskjerping og presisering av tilgjengelighetskrav i lovs form dersom det ikke skjer en vesentlig bedring av forvaltningspraksis hva gjelder håndteringen av plan- og bygningslovens intensjoner og bestemmelser.

Prosjekt ”Framsyntkommunen”

Nordland fylkeskommune har de senere år gjennom ulike prosjekter og politiske prinsippaker viet stor oppmerksomhet til funksjonshemmedes situasjon. Fylkestinget behandlet i 1996 sak om ”Tilgjengelighet for funksjonshemmede med hensyn til samfunnsplanlegging og næringsutvikling”. Saken tok blant annet utgangspunkt i Plan- og bygningslovens bestemmelser om krav til tilrettelegging på ulike områder og vanskene med å

få etterlevd disse kravene. I en oppfølging av denne saken, - i fylkesutvalget 1998, gikk en mer konkret inn på ulike mulige løsninger for å oppnå endring. Disse to sakene dannet så grunnlaget for en egen prosjektskisse. Etter oppfordring fra Miljøverndepartementet ble det i 1998 søkt om midler til å gjennomføre et pilot-/modellprosjekt under navnet "Planlegging for alle i Nordland". Søknaden ble imøtekommet og prosjektet inngår nå som ett av tolv nasjonale utprøvningsprosjekt i satsingsområdet *Samfunnsplanlegging og brukervedvirkning* under regjeringens Handlingsplan for funksjonshemmede 1998-2001. Nordlandsprosjektet er unikt i den forstand at det involverer både det fylkeskommunale og kommunale forvaltningsnivå. Prosjektet er i fylkeskommunen organisert på plan-og næringsavdelingen, -og her innarbeidet i Regionalt utviklingsprogram, Strategisk næringsplan 1999-2002 og toårig Handlingsprogram. Prosjektet innebærer at fylkeskommunen i samarbeid med seks kommuner skal prøve å utvikle nye metoder og prosedyrer i fylkes-og kommuneplanlegging og saksbehandling slik at en på ulike måter oppnår en god kvalitetssikring av hensynet til fysisk tilgjengelighet. Brukervedvirkning, tverrfaglig-/tverrsektorielt samarbeid og kompetanseoppbygging er viktige delmål og virkemidler i den forbindelse. Prosjektet ble iverksatt i mars 1999 og avsluttes sommeren 2002. Følgende kommuner deltar i prosjektet: Brønnøy, Fauske, Hamarøy, Narvik, Sortland og Vågan. Det er oppnevnt en prosjektgruppe i hver av de deltakende kommuner sammensatt av fagpersonell, brukerrepresentanter og politikere. Prosjektgruppene arbeider etter mandat gitt fra den politiske ledelse i kommunen.

DEL 2; PROSJEKT FRAMSYNTKOMMUNEN I BRØNNØY

Prosjektarbeidet i Brønnøy kommune

Med hjemmel i helse- og sosialkomiteens vedtak 7. desember 1999 er det opprettet en prosjektgruppe bestående av følgende personer:

Johnny Lorentzen, helse- og sosialkomiteen, Liv Slotvik, Brønnøy Rehabilitering, Rune Lie, Brønnøy Rehabilitering, Terje Nilsen, teknisk sektor, Kolbjørn Tørrissen, oppvekstsektoren, Janne Andreassen, Brønnøy Handikaplag, Irene Horsfjord, Brønnøy Handikaplag, Harry Nøstvik, Brønnøy Hørselslag.

Gruppen ledes av Liv Slotvik.

Prosjektgruppen holdt konstituerende møte 29. juni 1999, - og har siden avviklet 43 opplærings-og arbeidsmøter. Samtlige seks prosjektgrupper var samlet til oppstartseminar 11.-12. Oktober 1999. Prosjektgruppen har i perioden november 1999 – mars 2000 deltatt i et kompetanseutviklingsprogram over 40 timer. Prosjektgruppen har siden april arbeidet med den foreliggende "Handlingsplan for tilgjengelighet". Gruppen har utpekt følgende satsingsområder:

1. Utarbeide bestemmelser for kvalitetssikring av planlegging og byggesaksbehandling.
2. Utarbeide rutiner for funksjonshemmedes medvirkning i planleggingen.
3. Opplæring av deltakerne i planprosessen.
4. Vedtak om bruk av regelverk foreslått i Handlingsplan for tilgjengelighet.

Til hvert satsingsområde er det konkretisert et antall tiltak som gruppen mener at det er særlig viktig å få realisert, - og som anses som realistiske både hva gjelder innhold og omfang.

Situasjonsbeskrivelse

Prosjektgruppen vil i sine forslag gå ut fra den aktuelle situasjonen i Brønnøy kommune når det gjelder PBL krav om at det skal tas hensyn til funksjonshemmede i planleggingen og at også funksjonshemmede skal medvirke aktivt i planarbeidet.

Brønnøy kommune tar bare unntaksvis hensyn til funksjonshemmede i planleggingen og funksjonshemmede trekkes sjelden inn i planprosessen. Lovens krav følges derfor ikke i kommunen, jfr. rundskriv T-5/99 Tilgjengelighet for alle.

Årsakene til at PBL ikke følges opp i Brønnøy kommune når det gjelder hensyn til funksjonshemmede er mange.

- Verken politikere eller ansatte er tilstrekkelig oppmerksomme på lovens bestemmelser og hvordan de kan følges opp.
- PBLs bestemmelser om hensyn til funksjonshemmede prioriteres ikke i en travel hverdag.
- Det finnes ikke vedtatt internt regelverk i kommunen som slår fast overfor offentlige og private planleggere at det skal tas hensyn til funksjonshemmede som bestemt i PBL.
- Det finnes ikke retningslinjer for den kommunale planprosessen som legger opp rutiner for funksjonshemmedes medvirkning i planprosessen.

Målsetting

Prosjektgruppen for Prosjekt Framsyntkommunen i Brønnøy har følgende målsetting for sitt forslag til handlingsplan:

1. Det utarbeides et fast regelverk for hvordan kommunen skal kvalitetssikre sin planlegging og byggesaksbehandling slik at hensynet til funksjonshemmede innebygges i alle planer.
2. Det utarbeides retningslinjer for hvordan saksbehandlingen i kommunen skal foregå slik at funksjonshemmede medvirkning i de enkelte saker sikres.
3. Det gjennomføres et opplæringsprogram som tilbys alle deltakere i planleggingen, politikere, planleggere, saksbehandlere og funksjonshemmedes representanter, slik at alle får en grunnleggende felles kompetanse for sine roller i planarbeidet.
4. Kommunestyret vedtar en handlingsplan som legges til grunn for Brønnøys planlegging og saksbehandling når det gjelder funksjonshemmede i kommunen.

Hvorfor kommunal handlingsplan for tilgjengelighet

Prosjektgruppen har valgt å manifestere sine forslag i form av en handlingsplan. Med dette ønsker gruppen å markere at god tilgjengelighet må skapes som et ledd i et systematisk arbeid over tid. Likeså at de tiltak som er aktuelle å iverksette må ha en solid forankring i kommunens administrative og politiske ledelse. Uten tydelige signaler fra et overordnet beslutningsnivå vil det være vanskelig å påvirke holdninger og arbeidsmåter i de utøvende ledd i organisasjonen. Motivasjonen for deltakelse hos ulike brukergrupperinger vil også være helt avhengig av en klart uttrykt vilje fra kommuneledelsen om å gripe fatt i dette problemkomplekset. Gruppen ønsker også med handlingsplanen å understreke at det ikke finnes noen enkelt universalløsning for å kvalitetssikre fysisk tilgjengelighet. Det må i stedet iverksettes tiltak over et bredt spekter men med en innbyrdes god sammenheng. Det er viktig at tilgjengelighet nedfeller seg som et overordnet mål og et prinsipp i et strategisk planverktøy som kommuneplanen. Det er imidlertid like viktig at dette følges opp med bestemmelser og retningslinjer i reguleringsplaner, temaplaner og handlingsprogram/økonomiplan, - og at det tas i bruk sjekklister og prosedyreoppsett i det daglige arbeid med planer og byggesaker. Informasjon, samarbeid og kompetanseoppbygging er kanskje det område som først må bli gjenstand for tiltak for å skape den felles plattform og de felles holdninger som er nødvendige for mange av de andre tiltakene. Prosjektgruppen anser seg med overleveringen av foreliggende Handlingsplan ferdig med første fase av prosjektarbeidet. Forutsatt at planen blir gjenstand for en seriøs og grundig behandling vil prosjektgruppens videre arbeid fokuseres på

oppfølging av de anbefalte tiltak. Det må understrekes at handlingsplanen i sin nåværende form bare omfatter rutiner og regelverk. Dette er et nødvendig grunnlag for videre arbeid for funksjonshemmede i kommunen. Men planen må utvikles videre på andre områder. Dette blir en oppgave fremover for Kommunalt råd for funksjonshemmede og for de enkelte sektorer.

DEL 3; TILTAKENE I HANDLINGSPLANEN

Følgende tiltak foreslås vedtatt i handlingsplanen:

1. Regelverk for kvalitetssikring av planlegging og byggesaksbehandling

Hensyn til god tilgjengelighet, eller universell utforming, skal innarbeides i all planlegging og byggesaksbehandling. Dette gjelder enten det er planlegging i offentlig eller privat regi.

Det må derfor innarbeides regler for hvordan dette hensynet skal ivaretas på de forskjellige planområder og nivå i PBL.

Prosjektgruppen legger derfor frem sitt forslag til et slikt regelverk i Vedlegg 1 til Handlingsplanen.

2. Rutiner for funksjonshemmedes medvirkning i planprosessen

For å sikre at funksjonshemmedes interesser ivaretas skal disse ifølge PBL ha anledning til å delta i planprosessen. Slik deltagelse innebærer nødvendigvis tiltak på flere plan og for flere aktører. Både planleggere, saksbehandlere, politikere, kommunale organer og representanter for de funksjonshemmede må innarbeide rutiner som er i samsvar med PBLs bestemmelser. Siden slike helhetlige rutiner for funksjonshemmedes medvirkning ikke tidligere er forsøkt, her prosjektgruppen utarbeidet et prinsippnotat som legges til grunn for utarbeidelsen av konkrete regler og avtaler, jfr. Vedlegg 2. Her foreslås bl.a. Kommunalt råd for funksjonshemmede som funksjonshemmedes representant i kommunens forvaltning.

Følgende forslag til regler og avtaler for funksjonshemmedes medvirkning legges frem:

- Regelverk for Kommunalt råd for funksjonshemmedes medvirkning i etatenes saksbehandling, jfr. Vedlegg 3.
- Retningslinjer for Kommunalt råd for funksjonshemmede i Brønnøy, jfr. Vedlegg 4.
- Avtale mellom Kommunalt råd for funksjonshemmede og organisasjoner for funksjonshemmede i Brønnøy om medvirkning i kommunal saksbehandling, jfr. Vedlegg 5.

3. Opplæring av deltakerne i planlegging og byggesaksbehandling

I Brønnøy kommune har ingen av de aktuelle deltakerne i planprosessen, planleggere, saksbehandlere, politikere, funksjonshemmedes representanter, erfaring med og kompetanse i det å medvirke til planlegging for universell tilgjengelighet.

Miljøverndepartementet har utarbeidet et kursopplegg basert på korte moduler for en slik opplæring desentralisert til den enkelte kommune.

Det foreslås at samtlige deltakere i prosessen til planlegging for universell tilgjengelighet tilbys å delta i kurs etter Miljøverndepartementets opplegg.

4. Vedtak om handlingsplanen i Brønnøy kommune

Handlingsplan for funksjonshemmedes i Brønnøy legges frem for kommunen med forslag om å gjøre denne gjeldende for hele kommunens forvaltning.

Vedlegg 1

KVALITETSSIKRING AV PLANLEGGING OG BYGGESAKSBEHANDLING

Avgrensning av prosjektet i forhold til kommunens plan- og saksbehandlingssystem

Prosjektet foreslår overordna målsetting for tilgjengelighet som kan innarbeides i *kommuneplanen*.

Prosjektet foreslår videre at det utarbeides:

- generelle retningslinjer knyttet opp mot overordna mål (retningsgivende)
- retningslinjer for utforming av uteområder (retningsgivende)
- retningslinjer for saksbehandling og prosjektering (retningsgivende)
- bestemmelser for byggeområder ihht. PBL § 20-4, 2. ledd b (juridisk bindende)
- tiltak i forhold til rapportering og evaluering (Kommunalt råd for funksjonshemmede)
- tiltak for kartlegging og registrering av problemområder
- redskaper for kvalitetssikring

Det vil være opp til den enkelte ansvarlige sektor/enhet/avdeling å gjennomføre og følge opp retningslinjer og bestemmelser.

Overordna mål knyttet til kommuneplanarbeidet

Det er av avgjørende betydning at arbeidet med tilgjengelighet og universell utforming knyttes opp mot det overordna planarbeidet i kommunen. En slik forankring er nødvendig om kunnskap om og hensyn til tilgjengelighet skal integreres som del av den daglige virksomheten i kommunen.

Kommunen har foreløpig ikke utarbeidet *strategisk del* til kommuneplanen og det er heller ikke vedtatt igangsetting av dette arbeidet. *Kommuneplanens arealdel* skal rulleres i løpet av første del av innværende kommunestyreperiode og vil kunne inneholde egne retningslinjer for tilgjengelighet. *Økonomiplan* og *årsbudsjett* vil være viktigste redskaper for å sikre ressurser til gjennomføring av planer og tiltak.

Overordna mål (kommuneplanens strategiske del):

1. Brønnøy kommune skal i størst mulig grad være tilgjengelig for alle befolkningsgrupper, uavhengig av funksjonsdyktighet. Fysisk tilgjengelighet skal - så langt det er mulig - oppnås gjennom ordinære løsninger
2. Befolkningsgrupper med særlige tilgjengelighetsbehov skal involveres tidligst mulig i planlegging og prosjektering av tiltak.

Generelle retningslinjer under overordna målsetting (kommuneplanens arealdel):

1. Retningslinjene skal gjelde for all fysisk planlegging og saksbehandling som berører tilgjengeligheten til alle befolkningsgrupper.
2. Prinsippet om *universell utforming* skal innarbeides i all fysisk planlegging som berører tilgjengelighet. Det vil si ei utforming som innebærer bruk av uteområder og publikumsbygg på en likestilt måte for alle befolkningsgrupper uavhengig av funksjonsdyktighet.

Retningslinjer for uteområder

1. Ved planlegging, utbygging og opprusting av trafikkområder, publikumsområder (idrettsanlegg, parker, torv, osv) og friluftsområder med stor grad av tilrettelegging, skal det sikres god tilgjengelighet for alle grupper fotgjengere, herunder bevegelseshemmede og orienteringshemmede.
2. Veileder fra Norsk handikapforbund for utforming av uteområder fra 1998 skal legges til grunn

Retningslinjer for saksbehandling og prosjektering

1. For alle saker etter PBL hvor det stilles krav om tilgjengelighet, skal det dokumenteres at tilgjengelighet for alle befolkningsgrupper er ivaretatt.
2. Tiltakshavere gjøres kjent med hvilke tilgjengelighetskrav som gjelder tidligst mulig i planfasen.
3. Tilgjengelighetskriterier i teknisk forskrift og Vegnormalen, skal brukes som grunnlag for vurderinga.

Bestemmelser for byggeområder

Bestemmelser for byggeområder kan utarbeides ihht. PBL § 20-4, 2. ledd b og vil være juridisk bindende:

1. Bestemmelsen gjelder planlegging og utbygging av byggeområder samt rullering av og endringer i eksisterende planer. Bygninger og anlegg skal utformes slik at de kan brukes på like vilkår av så stor del av befolkninga som mulig.
2. Uteområdeplan skal utarbeides og utbygging kan ikke finne sted før tilgjengelighet for alle befolkningsgrupper er sikret i planen.
3. Vegnormalen og tilgjengelighetskriteriene i Teknisk forskrift skal gjelde for alle uteområder

Tiltak i forhold til rapportering og evaluering

Kommunalt råd for funksjonshemmede skal årlig ta opp handlingsplanen til vurdering i forhold til måloppnåelse og gjennomføring av vedtatte tiltak og avgir rapport om status.

Den enkelte sektor/avdeling er ansvarlig for oppfølging og rapportering av sine aktiviteter samt innarbeiding av tiltak i budsjettene for å øke graden av tilgjengelighet innefor sitt tjenesteområde.

Tiltak for kartlegging og registrering av problemområder

Tiltaket skal rette seg mot:

1. Fysiske forhold (publikumsanlegg og uteområder - herunder trafikkområder)
2. Organisasjonsmessige forhold (politisk og administrativ organisering, saksbehandlingsrutiner, arbeids- og ansvarsfordeling)
3. Ressursmessige forhold (økonomiplan, budsjett)

Kartlegginga skal foregå med stor grad av brukermedvirkning.

Redskaper for kvalitetssikring

Følgende kvalitetssikringstiltak vurderes gjennomført i planperioden:

- Ressurser:** Ressursbehovet til kartlegging, utarbeiding av planer og gjennomføring av tiltak (personell, kompetanse, tid, økonomi) avklares og innarbeides i økonomiplan, sektorenes handlingsplaner og årsbudsjett
- Kompetanse:** Det gjennomføres opplæringstiltak av hovedaktører og veiledningsmateriell til utbyggere, tiltakshavere
- Informasjon:** Aktuelt lovverk, retningslinjer, veiledningsmateriale og annen aktuell informasjon gis god tilgjengelighet for saksbehandlere, politikere og andre aktuelle brukere (tiltakshavere, organisasjoner osv.)
- Det utarbeides en veileder for ”Tilgjengelighet i Brønnøy kommune”
- Saksbeh:** Det stilles krav om merdokumentasjon i plan- og byggesaker som skal følge saksmappe.
- Org./ansvar:** Kommunalt råd for funksjonshemmede får særskilt ansvar for gjennomføring og oppfølging av handlingsplanen. Den enkelte sektor har ansvar for iverksetting av tiltak og daglig oppfølging av planen.

Vedlegg 2**DRØFTING AV FUNKSJONSHEMMEDES MEDVIRKNING I BRØNNØY KOMMUNE****1. Situasjonen ang. medvirkning for funksjonshemmede i Brønnøy**

Brønnøy kommune har i flere valgperioder hatt et kommunalt råd for funksjonshemmede (KRF) som skal bidra til medvirkning for funksjonshemmede. Selv om det er skjedd en del forbedringer i det siste, er situasjonen fremdeles at rådet i liten grad får saker fra etatene til behandling. Selv saker som åpenbart er av stor betydning for funksjonshemmede blir ikke sendt rådet til uttalelse.

Siden det finnes et KRF, får funksjonshemmedes organisasjoner ikke henvendelser fra kommunen eller tilbud om deltagelse i viktige saker. Heller ikke KRF benytter seg i særlig grad av den fagkunnskap som organisasjonene har om sine særskilte områder. Kommunen går med dette glipp av viktig kunnskap som kan medvirke til bedre kommunale avgjørelser.

Så vidt vi kan se skyldes dette ikke ond vilje fra etatenes side. Det virker som om rådet ikke er synlig for etatene. Videre ligger ligger det ikke i etatenes rutiner å innhente uttalelser fra rådet. Resultatet av dette blir at KRF blir holdt utenfor behandlingen av saker som åpenbart er viktig for funksjonshemmede i kommunen.

2. Drøfting av målsettinger og premisser for Prosjekt Framsyntkommunen og funksjonshemmedes medvirkning

Formålet med prosjektet er slått fast i det fylkeskommunale prosjektframlegg:

Å gi reelle muligheter for deltagelse og likestilling for individer og grupper som i dag er mer eller mindre utestengt som følge av dårlig tilrettelegging av det fysiske miljø.

Hovedmålsettingen for prosjektet er følgende:

Kvalitetssikring av kommunal planlegging og utvikling av arbeidsformer hvor tverrfaglig samarbeid og brukermedvirkning er viktige innslag – slik at viktige funksjoner/miljøer/bygninger blir tilgjengelige for alle.

Målsettingen for prosjektgruppen i Brønnøy er:

Utarbeide og få formelt vedtatt retningslinjer og rutiner for funksjonshemmedes medvirkning i kommunal planlegging.

Prosjekt Framsyntkommunen arbeider med deltagelse i kommunal fysisk planlegging. Men det vil være vanskelig for KRF å ha egne målsettinger og retningslinjer som bare gjelder for dette saksområdet.

Vi vil derfor ta sikte på å finne frem til et sett retningslinjer som er generelle og gjelder for alle etater og alle saksområder inkl. fysisk planlegging.

Funksjonshemmedes rett til deltagelse i kommunal planlegging er slått fast i bygningsloven. Selv denne relativt beskjedne lovpålagte deltagelsen blir ikke fulgt opp i Brønnøy kommune. *Funksjonshemmede bør ha som målsetting å bli hørt og tatt hensyn til i alle saker som er viktig for oss selv om vår rett til deltagelse ikke er spesifikt fastlagt i loven.*

På den annen side er det klart at funksjonshemmede bare er en av mange grupper i samfunnet som har rett til å bli hørt.

Vi kan derfor ikke vente at våre synspunkter og meninger får fullt gjennomslag i alle saker. Men vår rett etter loven til å bli hørt og få våre synspunkter vurdert, skal og må etterfølges av kommunens administrative og politiske organer.

Alle innbyggere i Brønnøy har muligheter for å bli hørt i den ordinære høringsprosessen eller ved annonsering av saker for kommunale politiske organer. Men i praksis er dette så sent i prosessen at det er meget vanskelig å få gjennomslag for endringer i de forslag som er lagt frem. Bl.a. derfor er det i retningslinjene til bygningsloven slått fast at funksjonshemmede skal ha anledning til medvirkning på et tidligst mulig tidspunkt i saksbehandlingen. *Lovens bestemmelser om tidlig medvirkning må derfor gjennomføres også i Brønnøy kommune.*

Kommunal saksbehandling vil i prinsippet alltid lide under mangel på tid og ressurser. For å bli hørt må funksjonshemmede i praksis ta hensyn til disse forholdene. Det finnes over 100 landsomfattende organisasjoner for funksjonshemmede i Norge. Det er nærmest umulig for Brønnøy kommune å ha oversikt over disse. Kommunen må derfor ideelt sett ha en adresse å henvende seg til når det gjelder funksjonshemmedes interesser. Videre har i enkelte tilfelle organisasjonene motstridende og konkurrerende krav og behov. Disse bør ideelt sett samordnes i ett organ for å få reell innflytelse. *Prosjekt Framsyntkommunen i Brønnøy har valgt å satse på Kommunalt råd for funksjonshemmede (KRF) som det organ som skal ivareta funksjonshemmedes interesser og KFR som det organ som skal samordne disse interessene i kommunen. Her er det viktig at rådet blir synlig, fungerer målrettet og tar egne initiativ. Dette forutsetter imidlertid tung innflytelse fra funksjonshemmedes organisasjoner i KRF og at rådet holder nær kontakt med organisasjonene og aktivt bruker deres fagkunnskap.* Hvis disse forutsetningene svikter, kan KRF heller ikke fungere som de funksjonshemmedes offisielle organ og talsmann.

3. Retningslinjer og rutiner for saksbehandling av saker som har betydning for funksjonshemmede

På bakgrunn av de forskjellige målsetninger for prosjektet som er nevnt ovenfor, må vi i Brønnøy finne frem til retningslinjer og rutiner for funksjonshemmedes medvirkning i saksbehandlingen som ivaretar våre interesser. For at retningslinjene skal fungere best mulig, må vi se på i medvirkningsprosessen på tre forskjellige plan. På de to første, i kommunale organer og i KRF, må det på grunn av saksmengden skje en utvelgelse av aktuelle saker.:

- I etatene og politiske organer
  - Funksjonshemmede skal inn i behandlingen av aktuelle saker tidligst mulig. Men hva som er aktuelle saker og tidligst mulig kan variere mye med saksområde, søkere m.v. Følgende sakstyper kan sies å berøre funksjonshemmede
    - *Saker etter Plan- og bygningsloven. Dette angår den fysiske og sosiale utformingen av samfunnet.*
    - *Budsjettsaker. Dette angår bl.a. prioriteringer av virksomheten i planperioden.*
    - *Organiseringssaker. Dette angår service m.v. for funksjonshemmede.*
    - *Andre saker av betydning for funksjonshemmede. Dette finnes innen de fleste områder.*

Vanligvis kommer sakene først til administrasjonen. Dette kan skje på flere måter:

- Gjennom vanlig søknad med utkast til plan, forslag eller lignende.
- Gjennom forhåndskonferanse.

Enkelte ganger kommer saker først opp i utvalg som for eksempel kommunens planutvalg.

Hvis funksjonshemmede skal inn i saksbehandlingen så tidlig som mulig, bør det være representanter fra denne gruppen i møter i planutvalg og i forhåndskonferanser.

Dette kan evt. skje ved at representant for funksjonshemmede møter med talerett, men uten stemmerett på forhåndskonferanser og i planutvalg. Men p.g.a. saksmengden, kan ikke representanter for funksjonshemmede alltid være til stede ved slike konferanser og møter. Da er det viktig at referat fra slike konferanser og møter rutinemessig sendes KRF / representant for funksjonshemmede.

Kontakten mellom slik representant for funksjonshemmede og KRF må være meget god. Fortrinnsvis bør representanten møte fast i rådet, enten som medlem eller på grunnlag av sin representasjonsrolle.

Når det gjelder aktuelle sakstyper som kommer skriftlig inn til kommunen, så bør melding om disse rutinemessig sendes KRF / representant for funksjonshemmede snarest mulig. Det må utarbeides klare retningslinjer og regler for hvordan politiske og administrative organer skal følge opp sine plikter når det gjelder medvirkning for funksjonshemmede.

- I kommunalt råd for funksjonshemmede

Det vil komme langt flere saker inn til KRF enn rådet vil ha kapasitet til å behandle. Her må det derfor skje en utvelgelse av saker også her. Videre må det bestemmes hvordan de enkelte saker skal behandles videre, for eksempel legges direkte frem for KRF eller undergis en mer nøye saksbehandling. Hvis det skal være en mer nøye saksbehandling, må det bl.a. avgjøres om saken skal sendes en eller flere organisasjoner for funksjonshemmede til uttalelse.

Ifølge regelverket for KRF skal rådet ha en fast saksbehandler. Men vedkommende saksbehandler bør ikke ha fullmakt til å bestemme hvordan innkomne saker skal behandles videre. Det er heller ikke særlig praktisk å legge samtlige saker frem for rådet. Et alternativ her er at leder for kommunalt råd eller et arbeidsutvalg avgjør hvilke saker som skal tas opp og hvordan de evt. skal behandles etter tilråding fra saksbehandler. *Det må utarbeides klare retningslinjer for saksbehandlingen i KRF.*

- I organisasjonene for funksjonshemmede

Her finnes det mye ekspertise på egen lidelse og de behov som må dekkes. Men alle organisasjoner for funksjonshemmede i Brønnøy er drevet på frivillig basis. Ekspertisen er dessuten ulikt fordelt i de enkelte organisasjoner slik at ikke alle uten videre kan bidra i den saksbehandling som er relevant i øyeblikket. Videre er det ofte tidsfrister. Alt dette stiller så store krav til lagene slik at vi ikke kan vente at alle makter å følge opp og derfor kanskje heller ikke ønsker å delta.

Det kan derfor være nyttig at de organisasjoner som ønsker å medvirke inngår en kontrakt med kommunen om betingelsene for deltagelse.

På den annen side kan det være organisasjoner som ønsker å gi egne uttalelser direkte til kommunale organer. Dette må de selvsagt ha anledning til.

Vedlegg 3

BRØNNØY KOMMUNE – REGELVERK ANG. KOMMUNALT RÅD FOR FUNKSJONSHEMMEDES MEDVIRKNING I ETATENES SAKSBEHANDLING

1. Kommunalt råd for funksjonshemmede (KRF) har som oppgave å representere, fremme og samordne funksjonshemmedes interesser i Brønnøy kommune.
2. For å oppnå reell medvirkning må KRF bli i stand til å medvirke i etatens saksbehandling fra et tidlig tidspunkt.
3. Følgende typer saker kan ha særskilt interesse for KRF:
  - Saker etter Plan- og bygningsloven samt andre plansaker etter særlover som angår den sosiale og fysiske utformingen av kommunen.
  - Andre saker av betydning for funksjonshemmede. Dette finnes innenfor de fleste områder.
4. Etatene skal på et tidligst mulig tidspunkt, d.v.s. senest innen en uke etter et initiativ fra etaten eller etter at et initiativ er mottatt fra andre, orientere KRF om alle saker som er av særskilt interesse for funksjonshemmede.
Etatene skal i samråd med KRF etablere tilfredsstillende rutiner for slik orientering.
5. På bakgrunn av opplysninger fra bl.a. etatene velger KRF ut de saker rådet ønsker å følge opp og evt. medvirke i.
6. KRF kan i utvalgte saker kreve kopi av samtlige relevante saksdokumenter samt kopi av alle brev og møtereferat som kommer frem under saksbehandlingen.
KRF skal på et tidlig tidspunkt ha beskjed om forventet saksbehandlingstid samt tidligst mulig melding om frister til uttalelse m.v.
7. KRF har i utvalgte saker rett til å innlede samarbeid med etatene på et tidligst mulig tidspunkt i saken for å sikre funksjonshemmedes interesser. Slikt samarbeid kan innebære innspill, drøftinger, deltagelse i møter, forhåndskonferanser m.v. Etatene skal selv ta initiativ overfor rådet om medvirkning for å sikre funksjonshemmedes interesser i aktuelle saker.
KRF har møte- og talerett i kommunens utvalg.
8. KRF har taushetsplikt om forhold og opplysninger som er unntatt offentlighet.
9. Gjennomføringen av disse reglene er etatssjefens ansvar.
10. Rådmannen anmodes å iverksette reglene.

Vedlegg 4

RETNINGSLINJER
FOR
KOMMUNALT RÅD FOR FUNKSJONSHEMMEDE I BRØNNØY

1. Formål

Kommunalt råd for funksjonshemmede er et rådgivende organ for Brønnøy kommune, statlige etater på kommunalt nivå og andre offentlige organer og institusjoner.

Rådet arbeider etter den politiske målsettingen om full deltaking og likestilling for funksjonshemmede i samfunnet. FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming skal være et sentralt redskap i dette arbeidet.

2. Sammensetning

Rådet skal ha tre representanter som er medlemmer av kommunestyret og fem representanter fra organisasjonene for funksjonshemmede i Brønnøy

Representanter fra administrasjonen, statlige etater på kommunalt og regionalt nivå kan gis møterett av rådet.

Rådet kan velge et arbeidsutvalg.

Det står rådet fritt å innkalle nødvendig ekspertise til saker som skal behandles.

3. Oppnevning

Rådet for funksjonshemmede oppnevnes av kommunestyret. Leder og nestleder utpekes av rådet selv.

Representantene for funksjonshemmedes organisasjoner oppnevnes etter forslag fra organisasjonene. Funksjonshemmedes representanter velges blant følgende fem hovedgrupperinger:

- Bevegelseshemmede
- Hørselshemmede
- Synshemmede
- Utviklingshemmede
- Skjult funksjonshemming

Rådets funksjonstid følger valgperioden.

4. Rådets arbeidsoppgaver

Rådet skal representere funksjonshemmede og deres interesser i kommunen.

Rådet drøfter saker som er av betydning for funksjonshemmede.

Rådet skal gi anledning til drøftinger mellom rådets medlemmer samt mellom rådets medlemmer og representanter for offentlige instanser og institusjoner om spørsmål av betydning for funksjonshemmede.

5. Rådet skal holdes løpende orientert om alle saker av særskilt interesse for funksjonshemmede fra et tidligst mulig tidspunkt. Etatene skal i samråd med KRF etablere tilfredsstillende rutiner for slik orientering.

Rådet skal ha kopi av samtlige relevante saksdokumenter i de saker som tas opp samt kopi av brev og møtereferat som kommer frem under saksbehandlingen.

Rådets leder eller evt. arbeidsutvalget velger ut de saker som skal legges frem for rådet etter tilråding fra sekretær.

Rådet kan i møte avgjøre at saker skal legges frem til drøfting.

Etatene samarbeider med rådet om de sakene de skal ha / har til behandling.

Dette innebærer innspill, drøftinger og deltagelse i møter m.v. i saker som rådet velger å medvirke i.

Representant for rådet skal ha rett til å delta i forhåndskonferanser etter plan- og bygningsloven. Melding om forhåndskonferanser gis rådet tidligst mulig på forhånd.

Representant fra rådet skal ha møte- og talerett i kommunens utvalg.

Rådet kan selv ta opp saker som de mener er viktig for funksjonshemmede.

Referat fra rådsmøtet skal følge saksdokumentene til de organ som tar avgjørelse i saken.

Saker av mindre betydning kan behandles av leder og sekretær. Saker som leder og sekretær gir uttalelse i, legges frem for rådet til orientering i påfølgende møte.

Rådet har taushetsplikt om saker og opplysninger som er unntatt offentlighet.

Rådet skal etablere et nært samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner.

Rådet kan drive informasjonsarbeid overfor kommunen, fylkeskommunen, statlige etater, organisasjoner, allmennheten m.v.

Rådet kan ta initiativ til bedre samarbeid og samordning mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige etater i saker av interesse for funksjonshemmede.

6. Sekretariat og økonomi

Rådet knyttes administrativt til sentraladministrasjonen, evt. helse- og sosialetaten, og skal ha egen sekretær.

Kommunen dekker utgiftene til rådet. Det skal disponere eget budsjett.

Medlemmer som ikke møter på vegne av offentlig myndighet får møte- og reisegodtgjørelse. Tapt arbeidsfortjeneste eller utgifter til ledsager, tolk, tilsyn i hjemmet o.s.v. i forbindelse med møtene dekkes på samme måte.

7. **Møter**

Rådet holder møte minst fire ganger pr. år og når det er behov.

For øvrig innkalles rådet eller arbeidsutvalget når minst 1/3 av medlemmene krever det.

Møteplan utarbeides.

Møter innkalles normalt med minst fem dagers varsel. Saksdokumenter sendes rådets medlemmer/varamedlemmer og andre med møterett.

Det føres referat fra møtene. Utskrift fra møteboka sendes medlemmer/varamedlemmer, administrasjonen, funksjonshemmedes organisasjoner og statlige etater på lokalt/regionalt nivå.

Rådet utarbeider årsrapport som sendes politisk ledelse, sentraladministrasjonen, etatssjefer, funksjonshemmedes organisasjoner og fylkesrådet for funksjonshemmede.

Vedlegg 5

AVTALE
mellom
KOMMUNALT RÅD FOR FUNKSJONSHEMMEDE
og
(ORG. NAVN)
om
MEDVIRKNING I KOMMUNAL SAKSBEHANDLING

1. Kommunalt råd for funksjonshemmede i Brønnøy (heretter kalt KRF) og (org.navn) inngår avtale om samarbeid for medvirkning i kommunal saksbehandling.
2. Målsettingen med samarbeidet er å oppnå reell likestilling og deltagelse for alle gjennom samordnet innsats for å sikre funksjonshemmedes interesser i kommunal saksbehandling.
3. KRF skal ha hovedansvaret for gjennomføringen av medvirkningen samt ha ansvaret for å samordne og fremme funksjonshemmedes interesser.
4. (org.navn) skal nominere kandidater til KRF, holde rådet informert om og bidra med sin gruppes holdninger, interesser og kompetanse i de aktuelle saker.
(org.navn) skal i hovedsak fremme sine synspunkter og interesser overfor kommunen gjennom KRF.
5. KRF skal holde seg informert om og ha oversikt over saker av interesse for funksjonshemmede som er til behandling i kommunen.
Rådet skal ta opp viktige saker som er til behandling. Her skal rådet i nødvendig grad samarbeide med de enkelte etater for å sikre funksjonshemmedes interesser.
Rådet kan på eget initiativ eller etter initiativ fra organisasjonene ta opp saker av interesse for funksjonshemmede.
Rådet skal i den grad det finner det nødvendig innhente uttalelser hos organisasjonene for å sikre at deres interesser og kompetanse blir tatt hensyn til i de enkelte saker.
(org.navn) skal ha melding om rådets medvirkning og uttalelser i de enkelte saker.
6. (org.navn) kan ved behov innhente informasjon hos KRF om saker som er til behandling i kommunen samt anmode KRF om å ta opp til behandling saker og forhold som vurderes å være av betydning for medlemmene.
(org.navn) skal på anmodning fra KRF gi uttalelse og bidra med sin kompetanse i aktuelle saker. Slik uttalelse skal dersom ikke annet er bestemt, avgis innen 2 uker etter mottak av anmodningen.
7. Denne avtalen er ikke til hinder for at (org.navn) kan ivareta sine interesser overfor Brønnøy kommune på egen hånd utenom KRF dersom dette er ønskelig.

For Kommunalt råd for funksjonshemmede

For (org.navn)